

TŰZ VAN!

Irta: Fertsek Ferenc.

HÁROM ÓRA felé eljött a kis unoka is, Andriska, apjostól, anyjostól. — Az este alig bírtam elaltatni — meséli a fiatalasszony. — Fel-felébredt, mind' csak azt kérdezgette: édesanyám, nincs még reggel? Mikor megyünk öregapámhoz?

Úlnek ketten egymás mellett, a pokróccal takart vaságyon, amire az öreg ráterítette még a kifordított subáját is. A gyerek ugyan inkább hevert, álmodó szemmel hasmánt nyúlik el rajta boldogan. Egyik keze a báránybőrt simogatja, a másik félkönyvéken, azzal a fejét támasztja.

A nagyapja képén, a ráncok alól mosoly búvik elő.

— Te, te! Úgy feksző itt, akár egy kisbojtár! — dörmögi. — Nézzétek mán — szól a szülőknek — tik is. No, nem?

Bólogatnak azok is.

— De nem tudom én ezt a pulyát városinak fölképzelni — tűnődik az öreg hangosan.

— Hogy értsük eztet, kedves apám — mozdul meg a veje a széken, ahol eddig ünnepélyesen, merev derékkal üldögélt. Mereven, tán az egyenruha miatt, a vasárnapra való egyenruha miatt, akibe illik rangosan viselkedni. Mert tűzoltó a városnál és most csendesesen örül, hogy ilyen jól jött ki máma a szabadnapjával.

— Hát csak úgy értsétek, hogy nem tudom mán ezt a gyermeket kalóznak, vagy tüzojtónak, vagy postásnak, sofőrnek, ijjesminek fölképzelni, mire megnő. Falura volna való szegényke, úgy nézem.

— Édesapám mindenkit sajnál, aki nem falun él — mosolyog a menyecske.

Nem felelt rá az öreg. Csak megkeményedett cseppet az arca. Aztán kiküldte a pillantását az ablakon túlra. Vagyis, hogy csak szerette volna kiküldeni. Szerette volna elküldeni valahová messzire. De azt se lehetett. Mert a messzenéző tekintete visszapattant a kőfalról, aminek nekiütközött. A kolostorbéli kőfalról. Mert kővárosban lakik ő immár, kőházak között, kő szalad a talpa alá is, ha járkál s annyi földet lát csak, amennyi belefér az ablakpárkányon üldögélő muskátlis meg bazsalikomos cserépbe. Éjszakára, igaz, jó pár méterrel emelkedik a kőházak fölé. Föntről skatulyának látszik a legnagyobbja is. Csakhogy éjszakára is kövek közé van zárva. Kő-toronyba. Mióta idekerült, a kolostorba, éjjeli toronyőrnek.

A lánya sejdíthetett valamit. Elibe állott az apja bútermelő gondolatainak. Másra akarta fordítani a beszédet.

— Egyék mán, édesapám! Ijjet tán csak mégsem sütnek a kedves nővérek? Mi vót máma az ebédje?

Az öreg csipegetett is a rózsapirosra sült herőkéből, nem is. Nem akarta kedvét szegni a lányának. A veje töltött a piros borból, ami az asztalon állott.

— Kóstolja meg no, kedves apám. Tudok egy korcsmát a Ferencvárosba, no, mondhatom, ojjan rendes bort mérnek ottan.

— Pesten nincsen jó bor — vágta ketté a szót az öreg. — Vizezik, meg tudjisten, mifénékkel pancsolják.

Igy aztán csakhamar belefulladt a szó a gyermekeibe.

Egy maradt már csak vigasztalódásra mostan: Andriska.

Óvele aztán eljátszogatott az öreg s valahogy eltelt a délután.

Félhatkor aztán megjelent a kedves nővér Hermina a portáról. Hozta a vacsorát Bedros bácsinak. Megpacskolta a gyerek szégyenkező, pufók pofácskáját.

— Mért nem mosod a szemed — azt mondja — kormos !

A gyerek mérges lesz.

— Nem kormos ! Nem kormos ! — kiáltja.

— Dehogynem ! Hiszen olyan fekete, akár a szurok — mosolyog a kedves nővér.

A gyerek megretten kicsit, aztán feltalálja magát. Ujját a nővérré görbíti s kivágja :

— A magáé is kormos ! A magáé is ! Nem tudja ?

Az édesanyja röstelkedik, apja nevet, öregapjától meg barackot kap a fejbűbjára.

Dejszen nem adja ez most azt a barackot aranyért ! Csakhogy szerencse, még nem ismeri az aranyat.

— Öregapám — mondja búcsúzóra — gyövdő vasárnap el tetszik mesélni, hogy tesznek a fecskék a toronyba ?

— De még a galambokat is elmesélem, ha meghallom anyádtul, hogy jó voltál.

S lehajol, a füléhez hajol a kis embernek, úgy súgja, titkosan :

— Bagoly is van ám ottan, te ! Meg bőregér is !

Elnyílik a szája a gyereknek s eltágul a szeme is a gyönyörűségtől.

No, ez alig várja megint, hogy vasárnap legyen !

Bedros bácsi aztán a tiszta váltást, amit a lánya hozott, elteszi a ládába s az enivalót meg a bort is — azt a lőrét, no — elhelyezi az ablak közé. Aztán a kalicka elé áll, akiben Mátyás lakik. Fölszól a mátyásmadárnak :

— Vigyázz a házra ! Főmék a toronba.

A madár riogat vagy kettőt. Tán felel neki.

Mert Pesten kutyát se lehet tartani, a süly esne belé ebbe az egész —

Ó, no ! Klastrombéli ember létre még tán káromkodásra nyitná a száját. Vállára kanyarintja a subát, azután kilép a földszintes cellácskából a csupa kő klastromudvarba. Mellette, a gépészek lakásában ég a világ.

— Vannak odabe — gondolja.

Pár lépés a szűk udvar, azt megteszi s már be is fordul a folyosóra, amelyik a portára szolgál.

A portásnővér kiengedi. Az utcán találja magát. Csak pár lépés — de addig is szörnyen idegenkedik a tenger vasárnapi viháncoló népségtől.

— Kicsik lesztek tik nemsokára onnan föjjülről — gondolja.

Valami tízperc hiányzik még a hatból. Hat órakor ki van a Jaklics kollega úr szolgálati ideje. Addig föl lehet érkezni. Még gondolkodni is lehet, fujtatás közben.

Ez bizony nem az otthoni torony. Nem, nem az, korántsem! Abba — igaz — hamarébb lehetett fölérkezni, ha nyaktörőbb úton is. Ma is tudja még, behúnyt szemmel is tudja — melyik forduló volt, ahol mindég olyan nagyot reccsent a lépcső. Hát hiszen — a szűt nem lehet kitiltani a templombul se!

Itt kőbül van a lépcső. Jó széles, komótosan lehet lépkedni rajta, akárcsak egy bérházban. Jó is, hogy ilyen, hiszen megvan ez a torony — egészen biztosan megvan vagy tizenöt emelet.

Megáll az egyik fordulónál s a görcsös botjára támaszkodva, fujtat.

Az otthoni toronyban nem égett villanyvilág a fordulónál, mint itten. Ott tudta már az ember a járást behúnyt szemmel is. S ha nem tudta volna, mirevalók voltak a baglyok, akikkel ismerték egymást jól. Hunyorgó, zölden pisllákoló szemük mutatta: erre tarts, jótét lélek! A denevérek meg sem rebbentek a lépéseire. Hát még a sok vendégmadár, aki ott elhelyezkedett! Ismerős volt ő ott minddel!

Itt meg csak galamb fészkel. Azoknak is a fészket időnkint el kell pusztítania a kollégájával. Merthogy a galamb rongálós madár. Rongálja az épületeket. Vállatvon. Parancs — parancs. Legalább lesz galambtojás Andriskának.

— No — azt mondja, hogy fölért végre s koppint egyet a görcsös bottal — itt vónék, kollega úr. Meggyöttem. Van-e valami újság?

— Nincs semmi, Bedros bácsi. Hűvös van.

— Nyeszlett, városi fiatal — gondolta magában, ahogy végignéz a bebugyolált, gyapjúsálás, halinacsizmás alakon. Városi. Azért is mondja neki: kolléga úr.

— No, Isten véle, Bodros bácsi. Van-e valami koszféle odalenn?

— Akad. Istennek ajánlom. Bor is van az ablakba. Magának való — dörmögi még utána, azután egyedül marad.

Ha nem akar hazudni, itt, az Úristen közelében, bizony megvallhatja, hogy az egész napnak ez a legszebb ideje az ő számára! Ez.

Ez a hűvös, tiszta levegő, ami beáramlik az ablaknyílásokon s amiből már mégiscsak lehet tisztességeset szippantani, nem mint a lentiből, abból a langyosból, émelygősből, amelyekben mindenféle szag akad, csak levegőszag nem.

S itt csend van. A motorberregés, túlkölés, villanyosok csengetése s az utca ezerféle zajból összetett lármája csa úgy hallik ide, mint távoli tücsökszó. A füst sem ér fel idáig, odalenn marad — gondolja gögösen. A feltörekvő füstgomoly megfordul, aztán alázatosan visszahull megint. Semmiféle gyárkémyénnek a füstje — ha még oly magas is az a kémény — nem tud feljutni idáig.

— Jó magos ez az én tornyom — gondolja elégtétellel.

Ha kitekint az ablaknyílásokon, irtózatossá válik magánál apró fénypontokat lát. Azok ott háznak. Azokban laknak. Eszenek, isznak, szeretnek, élnek és meghalnak. S tiszta időben — már feltéve, ha nappali őr lenne, úgy mint Jaklics kollega — elláthatna tán a nagyalföldre is. No, nem Szegedig, vagy Debrecenig; nem, addig nem. De tán Kecskemétiig . . . Nagykörös felé . . . Az is elég lenne . . .

Jó innen kitekinteni, ahol semmi sem fogja fel és semmi sem löki vissza a pillantását.

Mint otthon, az otthoni toronyban, ahonnan három falu, tizen-négyszáz tanya felé lehetett ellátni. A szeme nekiszaladt a zöld mezőségeknek, erdőségeknek — usgyé — pillanatok alatt felszántotta. Jobbkézt volt Csengőd, háta megett Jánospuszta, balra Kisdorog, előtte meg Berény . . .

Tömör, mélyzengésű kongásra fordult vissza riadtan.

— No, fene — morogta. — Szen csak a Borbála . . .

Igen, hát. A Borbála szólt csak. A középső kisharang. Amékkal félóránként csenditenek. Éjjel-nappal. Hogy a népek gondolatát a Magasságbélire fordítsák.

— Jól van, no, Borbála. Ölég vót.

Aztán odalép a szerkezethez s beállítja a következő félórára, ahogy az iméntre Jaklics kolléga állította be.

Sóhajt egyet.

Ezt se álmodta volna, hogy öbelöle még villanyos-harangozó lesz!

Hiába, nagyvárosban villanyra megy már minden, még tán az emberek eszejárása is.

Feltekint, azután végig huzgálja a kezét a lelógó, karnyi vastag köteleken.

— Hiába, csak okos vót ám a fejedelemasszony, hogy nem dobálta ki azért a köteleket se. Ami biztos, biztos. A gép elromolhat. A villany is fölmondhatja a szolgálatot. A harangoknak akkor se muszáj némának lenni. Ott a kötél.

Leül a kőlcára. Lószőrzsák van a kőlcán.

— Annak a nyavalys Jaklicsnek — gondolja.

Felnéz a magasba. A harangokra.

Az enyhe villanyfény a szerkezet számlapjára tapad inkább, oda, a magasba nem igen kúszik már. Talán ezért ásít olyan iszonyatosan a nagyharang öble. A szent Katalin-harangé. Ámbár a kidebbek se maradnak el. A Porciunkula például. Az is egészen meglehetőss.

Meglóditja a lábát, a lóca szélig. Azután végignyúlik a kőlócán. A subából pislog elő nyitott szemmel.

Hogy is volt csak?

Odahaza csak három harang volt, nem öt, mint itt. Gáspár, Menyhárt, Boldizsár. Először csak egy volt, az ő fiatalkorában, a Gáspár. Az volt az öregharang. Megvolt már talán a dédöregapja korában is. Aztán a püspök úr kegyes adományából felhúzták a Menyhártot is. No aztán a háborúba-holtakért összeadakozták a népek a csöngettyűt: a Boldizsárt.

Hát oszt úgy. Ő meg, hogy előregedett — de könnyen kimondják mán az emberre a mai világban, hogy előregedett! — szóval őt egy szép napon lehívták a toronybul — nem magának való mán a harangozás, Bedros bácsi! — lehívták, azt' megtették éjjeli őrnek.

Azért az is megjárta. Lelkiösméretesen ellátta ő ezt a hivatalát is, senki sem mondhat rá semmit.

Orrcimpái megtágulnak. Talán a hajnali harmatot, a koraőszi dér csípős lehelletét, vagy a falusi kiskertek illatát érzi most, mint annyiszor, kései vándorlása idején.

— Tizenkettőt ütötte már,

— Éjfél elmúlt, későre jár.

Tűzre, vízre vígyázzatok . . .

Bim-bam, bim-bam — Borbála megint megzendült.

Felállt, babrált kicsit a szerkezeten, meg visszadólt megint.

Még, hogy nem bírta már a harangozást! Ilyet! Most is meghúzná ezt a nagyharangot, ezt ni, itten! De meg ám! Olyan verset rángatna rajta, hogy összeszaladnának a pestiek!

Aztán az éjjeli őrségből is kimaradt egy szép napon. Köllött a hely a fiatalabbnak. De jól tette a képviselő úr, hogy megkönyörült rajta. Etel úgyis itt volt már akkor, férjnél, az se volt, aki őt meggyámolítsa.

— Tudja mit, öregem? Beszerzem magát a kolostorba, torony-örnek. Harangozni nem kell, magának való mesterség lesz. A nővérem ott a főnökasszony.

— Hát oszt így. Így került ő ide. Az Isten áldja meg a képviselő urat, hogy öregségére nem kell kegyelemkenyéren rágódnia.

Hogy a lányánál? Jó, jó. Tudja ő azt. Mégis csak más, ha azt a falat kenyeret csak a jó Istennek kell megköszönni.

Felállt, megint a szerkezethez lépett. Az órára pillantott.

— Fene pontos — gondolta, a harangra.

Járkált kicsit. Topogott ide-oda. Csak letről karcsú egy ilyen torony. Idefönn bizony jó tágas.

Kitekintett.

Mi a fene, mán hajnallik? Hogy lehet az? Nemrég ütötte az egy órát iszen! Így múlik az idő?

Visszafordult.

Az órát nézte. A mutató kettőfelé vándorolt.

Az az idő, amikor legcsöndesebb a város. Egy és kettő között. Villamos alig jár. Egy-két kocsu suhan az utcán s nem szükséges, hogy túlköljön. A tejeskocsik se dőcögnek még. S a szemetes is most fordul tán még a másik oldalára csak. Az alvó város csöndesen piheg ilyenkor.

De hát akkor — hogy lehet? Igaz, hogy márciusban korábban pittymallik már.

Izgatottan topogott vissza, az ablakhoz. Jócskán kihajolt az ablaknyíláson. Cseppet se szédült. Szédülni ő odalenn szokott csak, a sokadalomban, a kavargásban, az oktanuln ide-oda futkározó népek közt.

Felhördült.

Abban az irányban, amerre fordult, körül rózsás volt az ég alja. — Ott, arra tűz van!

Megkapaszkodott a kőpárkányban, úgy figyelte, a vörös pir hogyan kúszik mind feljebb és feljebb a láthatáron. Csakugyan — éppen, mint mikor virrad.

No, nagy tűz lehet arrafelé, az már biztos.

Az a pirosság pedig egyre több és több sötétet falt az égbolttól.

— Odahaza — gondolta — mán ilyenkor rég szaladnának a népek!

S csöndes éjszakákon alvó házak apró ablakai alatt dobbanó léptekre emlékezett.

Ő meg trombitálna: tutú, tutú, tutú! S piros zászlót dugna ki a toronyablakból, arrafelé, abban az irányban, amerre a tűz van.

De hát itt, ebben a kő-városban, kőből vannak az emberek is, mán úgy látszik. Mert semmi, de semmi mozgolódást nem tapasztal ő innen, a magosbul, és segítségnek, a segíteni akarásnak még csak legkisebbke jelét se látja innen.

Igaz, messze lehet az a nagy tűz ide, tán azért.

Merre is lehet? Nem Pesten. Mán ez inkább csak Pest környékén lehet, úgy látszik. Erzsébeten, vagy...

Uram, Jézus, el ne hagyj!

Most látja csak, Kispesten ég! Kispest táján lángol a látóhatár!

Kegyelmes Szentatyám, segélj meg: Etelék is Kispesten laknak!

Etelék... Kis Andris... jaj.

A subájához kap. A botjához. Indulna. Egy percet nem maradhat itt! Neki most segítenie kell! Minden kéz kevés ilyenkor!

Ó, Istenem, Istenem, be meg tudod látogatni a szegény embert! Lám, a kisemberek városa ég most is. A szoba-konyhások élete pusztulóban, azoké, akik hárman fértek el eddig egyazon dunna alatt.

Felkapja a messzelátót — mert azt is tart nekik a zárda — felkapja, a keze reszket, az üveg homályos, nem lát tisztán, de azt azért mégis látja: Kispest, Kispest, Kispest!

Elfullad. A kezét tördeli. Mit tehet, mit tehetne ő itten? Imádkozzék?

Abban a pillanatban lassan, méltóságosan s pontosan, mint mindig — megszólal a Borbála.

Felhördül. Megvan! Ráfelelt a harang!

Sietve hányja le magáról a subát. A hú barát tehetetlenül csuklik össze a kőpadlón. Nem baj! Még félrébb is rugja, hogy útjába van.

Homlokán kidagadnak az erek. Pedig még várhatnának kicsit. Hiszen még csak most jön az igazi. Az arca tüzel s a szemében elszánt, vad lángok lobognak.

— Jézus-Uram, segélj meg!

A Katalin köteléhez ugrik. Lázasan, sietve óriás hurkot csavarint a kötélkigyóból. Azon átbujtatja a karját s két kezével minden erejéből megragadja a kötelet. Megrántja. A mázsányi harangnyelv meglődül. S a harang megszólal. Megfontoltan, súlyosan, komolyan.

Hogy a másik oldalhoz ütődik a nyelv, magával rántaná, felrántaná az embert is, aki kongatja. Csakhogy az öreg most megtalálta magát. Már nem reszket s a keze is csupán a szörnyű erőfeszítéstől remeg, hogy csomósan dagadnak ki rajta a megöregedett, összegubancolódott vérerek. Nyugodtan, tempósan, az egykori harangozómeister gyakorlott kézindításával akkurátusan kongatja az arravaló versezetet:

— Tűz van, tűz van, tűz van!

Két mély hangjából az öreg harangnak az egyik mégis magosabban szól, kicsivel. Az, amelyik azt zúgja, hogy: tűz. Az olyan jajgatósan szól. A másik, amelyik ráfelel, hogy: van — az félelmetes és fenyegető.

Odalenn felnéznek a járókelők. Mi történt? Megbolondult a harangozó?

Az úttesten rendőr közeledik lassan, s a magosba csavarja a fejét.

Kocsik lassítanak, megállanak. Mi történhetett?

S a toronyból kísértetiesen, hátborzongatóan zúg alá a kétségbeesett segélykiáltás:

— Tűz van! Tűz van! Tűz van!

Odalenn a kolostorban Jaklics úr kétségbeesetten kelti a kapusnővért. A főtisztelendő főnöknő is megszakítás nélkül csönget már. A kapusnővér vacogva nyit ajtót a biztos úrnak.

Mindenki megzavarodik. Senki sem tudja, mi történt.

... Semmi különös nem történt pedig, emberek, nyugodjatok meg.

Odafenn egy ember hív benneteket, egy ember kiált segítségért csupán. A kötelességteljesítés s az egymáshoz-tartozás önt erőt elaggott karjába, ahogy — mint az emberi szolidaritás mártirja — őszén lobogó hajjal, erőlködéstől düledt szemmel elszántan döngeti a lelketeket a mártirharanggal:

— Emberek! Siessetek, segítsetek!

... Tűz van! Tűz van! Tűz van!